

ISSN 0350-5650

ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ

МЕШОВИТА ГРАЂА
MISCELLANEA

НОВА СЕРИЈА Књ. XXXIII

Редакциони одбор
БИЉАНА МАРКОВИЋ, НЕДЕЉКО В. РАДОСАВЉЕВИЋ,
РАДОМИР Ј. ПОПОВИЋ, ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ,
БОЈАНА КАТИЋ-МИЉКОВИЋ, ЉУДМИЛА КУЗМИЧЕВА,
ГАБРИЕЛА ШУБЕРТ, ЛИЛИАНА СИМЕОНОВА

Одговорни уредник
НЕДЕЉКО В. РАДОСАВЉЕВИЋ

Београд
2012

Недељко В. РАДОСАВЉЕВИЋ
Историјски институт
Београд

Мирјана О. МАРИНКОВИЋ
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за оријенталистику
Београд

ДВА ПРИЛОГА ЗА ИСТОРИЈУ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У БОСНИ*

Анстракт: У раду су приређена и објављена два документа османског порекла, која се односе на историју православне цркве у Босанском ејалету. Први извор је писмо о именовању новог зворничког митрополита, упућено 1812. непознатом примаоцу, а које се односи и на наредбе дате појединим митрополитима Васељенске патријаршије, вероватно са циљем да својим ауторитетом утичу на мирну предају устаника после склапања Букурешког мира. Други извор је белешка о свештеницима који су највероватније учествовали у побуни код Дервенте 1834, а потом пребегли у Кнежевину Србију. По повратку су били погубљени и поред гаранција кнеза Милоша. У овој белешци сачуван је и податак о стављању под надзор дервиша Синана, припадника накшибендијског реда, који је оптужен да је подстрекавао побуну у околини Ливна.

Кључне речи: Османско царство, Васељенска патријаршија, Кнежевина Србија, Дервента, свештеници, буна, шејх.

У Оријенталној архивској колекцији (Ориентална архивна колекција) Народне библиотеке Свети Кирил и Методиј (Св. Св. Кирил и Методиј) у Софији, Република Бугарска, под инвентарским бројевима

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Европа и Срби (1804-1918): Подстицаји и искушења европске Модерне* (Ев. бр. 177031).

17/74 и 19/66, чувају се документи који се односе на историју Православне цркве у Босни, настали у време великих превирања на европској периферији Османског царства.

Први документ је писмо из 1812, које се тиче питања Зворничке митрополије, једне од четири епархије које је, у тренутку његовог настанка, Васељенска патријаршија имала на просторима Босанског ејалета.¹ На основу титулације се поуздано може рећи да је упућено неком од војних команданата.² У њему су питања функционисања те митрополије ипак била у другом плану, док се основни садржај односи на проблем Првог српског устанка.

Иако физички оштећено, ово писмо ипак даје драгоцене податке. У њему се наводи да је тадашњи софијски назир (заповедник), Мустафа Решид – ефендија, упутио великом везиру Хуршид Ахмед – паши један допис, који је потом прослеђен аутору овог писма, што омогућава да се оно хронолошки датира. Наиме, године 1812. Хуршид Ахмед – паша био је велики везир и личност која је имала задатак да, након склапања Букурештанског мировног уговора, успостави османску власт у Србији. У исто време, Мустафа Решид – ефендија био је софијски назир.

Након склапања Букурешког мира 1812, Русија је његовом осмом тачком обезбедила Србима унутрашњу самоуправу по угледу на неке друге самоуправе у Османском царству, при чему је пример Архипелашких острва био најзначајнији. Српски народ признат је као колективно правно тело у царству. У градове и паланке вратиле би се наоружане османске посаде, које не би ометале Србе у остваривању њихових права.³ Међутим, ограничене могућности Русије да прати извршење уговорних обавеза због француског похода против ње 1812, довеле су до тога да ту тачку Букурешког уговора Порта тумачи сходно својим интересима.

Године 1812, 6. септембра, Хуршид Ахмед – паша, бивши мухафиз Ниша и румелијски валија, искусан командант који је и раније имао пуно успеха у гушењу побуна у различитим деловима Османског царства (Египат, Дијарбекир, Анадолија), постављен је за великог везира.

¹ Остале митрополије у Босанском ејалету биле су Дабробосанска (Сарајевска), Херцеговачка и део Рашко – призренске, који је обухватао простор тада постојећег Новопазарског санџака.

² Епитет “re’fetlü” – благ, добар, доброћудан био је у употреби за главнокомандујуће у турској војсци.

³ Р. Љушић, *Вожд Карађорђе 2*, Београд 1995, 147 – 149.

Најбоља препорука за то били су му управо дотадашњи бојеви са Србима, што се из садржаја фермана о именовању и види.⁴ Његова одлучност брзо је показана у преговорима са представницима српске устаничке државе. По његовом наређењу, софијски назир Мустафа Решид – ефендија састао се са српским представницима у Шумену, и саопштио им да су њихови захтеви у погледу ширине унутрашње самоуправе за Порту неприхватљиви.⁵ Све што је претходно Србима предлагано у смислу врло широке аутономије, више није било прихватљиво за Порту, која је, користећи тежак положај Русије, вршила припреме за војно уништење устаничке државе. Припреме за то започете су већ 1812, а на питање руског посланика због чега се то чини, велики везир је дао одговор да Срби не поштују одредбе Букурешког уговора и да ће против њих бити употребљена сила у циљу његовог спровођења у дело.⁶

Међутим, у покушајима да спроведу своје замисли са што мање губитака и да учине све што је могуће да путем преговарачких активности и посредника успоставе своју власт, османске власти деловале су и на друге начине. У том погледу, рачунало се и на парцијално преговарање са појединим устаничким вођама и народним првацима, па и са духовним лицима. Као носилац такве дипломатске активности се већ у раној фази устанка појављује и Васељенска патријаршија. Велика црква, како је другачије називана, прва у поретку васељенског православља, имала је свој центар управо у Цариграду. Полазећи од чињенице да дужност њених архијереја није била да подстичу и помажу устанке појединих православних народа, већ да врше духовну мисију и представљају и штите вернике пред државним властима, она ни на који начин није могла да откаже захтеве Порте да дипломатски делује. Зато се појединачни чиновници отказивања послушности и отвореног преласка на страну османских непријатеља, као што су били случајеви са београдским митрополитима Дионисијем Папазоглуом у време последњег хабзбуршко

⁴ Хуршид Ахмед – паша је 6. септембра 1812. посебним хатишерифом постављен за великог везира. У садржају тог документа, између осталог, стоји и следеће: *труд и настојање које си до сада показао у односу на Србе, плативши сваку цену, довели су те до положаја великог везира*. S. Uygun, *Serbian Uprising and Hurshit Ahmet Pasha*, The Journal of International Social Research, Volume 4, Issue 17, Spring 2011, 430.

⁵ Радило се о захтевима да у гарнизонима у паланкама не буду домаћи муслимани, да број чувара тврђава не прелази неколико стотина, да се Србима препусти унутрашња управа земље. Исто, 431.

⁶ На истом месту.

– османског рата 1788 – 1791, и Леонтијем Ламбровићем у време Првог српског устанка, били само изузеци.⁷ Противдржавно деловање митрополита Васељенске патријаршије у појединим периферним провинцијама државе могло се одразити на положај цркве у целини и верника у областима које са територијама захваћеним устанком немају никакве везе, што се јасно видело на примеру погрома цариградских Грка у време подизања Грчког устанка 1821. Свако одбијање цркве да посредује у умиривању њених верника османске власти би сматрале издајом.⁸

У време Првог српског устанка било је више покушаја да се преко високих духовних лица у епархијама у Београдском пашалуку, али и у суседним областима, дође до одређеног мира са Србима. Познате су такве мисије које је у том циљу 1807. спровео ђустендилски митрополит Аксентије, као и 1808. видински митрополит Дионисије заједно са видинским Мула – пашом. Оне, међутим, нису дале очекивани резултат, а београдски митрополит Леонтије је због учешћа у преговорима без овлашћења привремено морао да напусти Србију.⁹

Након склапања Букурешког мира 1812, нових понуда Порте Србима сем амнестије није било. Међутим, писмо о именовању зворничког митрополита из 1812. указује на то да је у позивању становништва на мирну предају дипломатска улога поново поверена Васељенској патријаршији, коју она није могла да одбије. У писму непознатог аутора непознатом примаоцу, говори се о одређеном *српском питању*, односно потреби српске заједнице (taifa) у Зворничкој митрополији да се за њеног

⁷ Н. Радосављевић, *Православна црква у Београдском пашалуку 1766 – 1831, управа Васељенске патријаршије*, Београд 2007, 92 – 93; Исти, *Шест портрета православних митрополита 1766 – 1891*, Београд 2009, 61 – 62.

⁸ У грчком устанку 1821. учествовао је личном подршком патраски митрополит Германос, који је и истакао устаничку заставу. Као одговор на устанак, васељенски патријарх Григорије V обешен је на Васкрс 1821, на вратима катедралне цркве Св. великомученика Георгија у Фанару, више митрополита Васељенске патријаршије је погубљено, а већина њих на простору Балканског полуострва, са изузетком Београдског пашалука у коме је власт кнеза Милоша Обреновића постајала све чвршћа, били су због тога затворени, оглобљени и приморани да вернике посебним посланицама позивају на мир и оданост државним властима. Страдала је, дакле, управо православна популација, пре свега грчка, која са устанком није имала иницијалну везу. Б. Ђелавич, *История на Балканите век XVIII – XIX век, том I*, 225 – 226; Ѓ. Попов, *Грађанска Европа II*, Нови Сад 1989, 38; St. Runceman, *The Great Church in Captivity*, Cambridge 1968, 383 – 384.

⁹ Н. Радосављевић, *Шест портрета православних митрополита 1766 – 1891*, 57 – 58.

митрополита од Васељенске патријаршије постави, како се наводи, *одговарајуће* свештено лице. Даље се наводи да је, *са знањем патријарха*, поново постављен зворнички митрополит.

Наставак овог физички оштећеног писма указује управо на то да је постављеном митрополиту, али и другим архијерејима у окружењу (вероватно дабробосанском, херцеговачком, рашкопризренском и скендеријском, нишком, видинском...) Васељенска патријаршија упутила писма на грчком језику, којима их подсећа *да поступају онако како им речени ефендија* [софијски назир] наложи. Те смернице, опште за све митрополите у суседству српске устаничке државе, могле су се односити само на питање умиривања становништва, и деловања у циљу његове мирне предаје, односно изражавања лојалности српског народа Османском царству.

Други документ односи се на питање два православна свештеника из околине Дервенте, која су учествовала у подбуњивању хришћанске раје у том кадилуку, али и на једног припадника накшибендијског дервишког реда,¹⁰ шејха Синана, који је сличну делатност развио у околини Ливна. Наравно, њихови мотиви били су сасвим различити. Док су свештеници вероватно учествовали у организовању буне православних хришћана у околини Дервенте 1834, шејх Синан могао је бити оптужен или за испољавање антиреформског расположења, или за осуђивање лошег односа османских власти према поданицима, као што је то 1741. чинио шејх Мухамед Ужичанин. Овај документ нема потписа, печата и није довршен. У његовом случају највероватније се ради о белешци која је требало да послужи као информација лицу у чијој се служби налазио њен састављач. Како се у њој наводи да су *од босанског валије* стигла два писма, једно које се односи на православне свештенике, и друго које се тиче шејха Синана, може се претпоставити да је везир коме је био поверен Босански ејалет та писма послао у Цариград. У белешци се кратко описују неки од догађаја који су се десили, али без података о именима свештеника и буни о којој је реч. Вероватно се ради о побуни коју је у

¹⁰ Дервишки ред који се заснива на сунитском исламу и зикру, тј. рецитовању Божјих имена, које може бити отворено или скривено. Накшибендије су зикр обављале у себи, било индивидуално или групно. Ред је настао у 10. веку, а раширио се међу османским муслиманима у 15. веку. Уживао је подршку власти, нарочито после укидања јаничара 1826. као противтежа бекташијском реду, који је био распрострањен у јаничарским јединицама. Накшибендије нису представљале опозицију власти као неки други дервишки редови. Отуда је случај шејха Синана из Ливна занимљивији и загонетнији.

околини Дервенте подигао свештеник Јовица Илић марта 1834. Лоше организована и вођена, она је брзо угушена.¹¹ Из овог концепта јасно је да су свештеници били пребегли у Кнежевину Србију, и да су се на препоруку кнеза Милоша и уз гаранције османских власти вратили назад, али да су по одлуци локалних државних власти *убијени у потаји*. У белешци се такође наводи да се на могуће питање кнеза Милоша о њиховим судбинама одговори да је све *урађено онако како је захтевао интерес државе*.¹² И поред лојалног држања у време побуне Хусеин – капетана Градашчевића 1831/32, и помоћи у храни и другим потребама султановој армији приликом њеног угушења, ова белешка показује да кнез Милош није био личност коме су османске власти веровале, и да до гаранција које је дао за поменуте свештенике није много држано.

Свештеник Јовица Илић је по слому побуне пребегло у Кнежевину Србију. Кнез Милош га је упутио у Цариград да тамо објасни узроке буне. Исте године је погубљен, али су у историографији супротстављена мишљења о томе да ли је до тога дошло у Цариграду или у Босни.¹³ Иако се у овој белешци не наводе имена свештеника, можда се она односи управо на Јовицу Илића, чиме се коначно решава питање његове судбине.

Другачија је била ситуација са шејхом Синаном, припадником накшибендијског дервишког реда, који је оптужен да је подбуњивао народ у кадилуку Ливно. Бујурудијом (везирском заповешћу) босанског валије он је стављен под надзор у својој кући. Живот му је поштеђен, али уз услов да не понови претходну активност. У белешци, која није довршена, стоји да ће се о његовом могућем новом кажњавању издати царско ираде¹⁴.

У даљем тексту оба документа су дата у целини. Приређивачке интервенције углавном се односе на опис појединих делова докумената, односно места у њима која нису могла бити прочитана. Након превода на српски језик, дат је њихов садржај транскрибован на савремени турски правопис, а потом и снимци оригинала.

¹¹ В. Ћоровић, *Историја Срба*, Београд 1995, 585.

¹² Хронолошки, белешка се може са сигурношћу ситуирати у време од стварања Кнежевине Србије 1830, до абдикације кнеза Милоша Обреновића 1839, јер су у том периоду, као што се у писму наводи, османске власти кнеза Милоша често у преписци помињале као Милош – бега. Још тачније одређивање времена настанка документа је Поп – Јовичина буна из 1834 у околини Дервенте. Белешка је морала настати након њеног угушења.

¹³ М. Екмечић, *Илић, Јовица*, СБР 4, Нови Сад 2009, 142 – 143.

¹⁴ *Ираде* (тур.), царска заповест.

1.

1812, без места.

Непознати непознатом. Обавештава га о именовану новог зворничког митрополита. Указује да је Васељенска патријаршија њему и другим митрополитима у суседним областима послала писма на грчком језику са налогом да поступају у складу са упутствима софијског назира Мустафе Решид - ефендије.

Његовој екселенцији, моме преузвишеном, славном, милостивом, љубазном, добротинитељу пуном доброте и племенитости,

Нашој понизној страни приспели су дописи од поштованог Мустафа Решид-ефендије, софијског назира, а које су њему упућене од стране великог везира [...] ¹⁵, а који се тичу српског питања. Примили смо к знању да се ради о именовану свештеника кога Патријаршија сматра погодним. [...] ¹⁶ Пошто је мој одани [...] ¹⁷ благословени [...] ¹⁸ имајући у виду његов садржај, нека се што пре учини што је потребно [...] ¹⁹ Ако је погодно именовати свештеника, одмах припремити [...] ²⁰ падишахову [...] ²¹ према садржини ираде [...] ²² по захтеву српске заједнице, сходно вољи [...] ²³ осим тога што је са знањем патријарха поново је постављен митрополит зворнички, Патријаршија је неким митрополитима који се налазе на тим странама послала хартије на грчком језику. Иако у њима пише да поступају онако како им речени ефендија налаже и заповеда, ако од стране Ваше доброделатне стране буде затражено да се пише реченом ефендији, свакако ће воља [...] ²⁴ бити начин да искажем своју оданост. Када, ако Бог свевишњи да, ствар буде знана Вашој екселенцији, заповест припада његовој екселенцији, моме преузвишеном, славном, милостивом, љубазном, добротинитељу пуном доброте и племенитости.

¹⁵ Оштећено, нечитко.

¹⁶ Оштећено, нечитко.

¹⁷ Оштећено, нечитко.

¹⁸ Оштећено, нечитко.

¹⁹ Оштећено, нечитко.

²⁰ Оштећено, нечитко.

²¹ Оштећено, нечитко.

²² Оштећено, нечитко.

²³ Оштећено, нечитко.

²⁴ Оштећено, нечитко.

- 1 – Devletlü, inâyetlü, übehhtlü, re’fet-lü, âtıfetlü, veliyy-ün-niam kesîr-ül-lütf ve el-kerem efendim sultânım hazretleri
- 2 – Sofya nâzırı izzetlü Mustafâ Reşîd Efendi bendeleri tarafından Sırbli maslahatına dâir cânıb-ı serdâr-ı ekremîleri [...] ²⁵
- 3 – vürûd eden tahrîrâtın savb-ı bendegâneme tesyîri ifâdâtını şâmil Patrikhâne tarafından münâsib
- 4 – bir keşîş ta’yîn olunması husûsunu âmir-i tahrîrât-ı vâridileri tesyîr kılınmış vürûd ve bi-l-cümle mefhûmum mezâyâsı
- 5 – [...] ²⁶ sadâkatmendim olduğuna binâen tahrîr [...] ²⁷ mübârek rikâb [...] ²⁸
- 6 – [...] ²⁹ mefhûmuna nazaran iktizâsı ber-kadem-i akdem [...] ³⁰ olunsun
- 7 – [...] ³¹ olunan keşîş me’mûr olmak münâsib ise hemen tanzîm [...] ³²
- 8 – pâd-şâhî [...] ³³ ber-mentûk-ı irâde [...] ³⁴
- 9 – Sırbli tâifesine iktizâsına gore vesâyâ-yı [...] ³⁵ zımında Patrik ma’rifetile İzvornik
- 10 – mitropolidi müceddeden me’mûr ve ta’yîn kılınmış olduğundan başka ol taraflarda bulunan ba’zı mitropolidlere
- 11 – dahi Patrikhâne tarafından Rûmî-ül-ibâre kâğıtlar tahrîr ve efendi-i mûmâ-ileyh kendilere ne vechile ifâde ve tenbîh
- 12 – eder ise ol vechile hareket eylemeler derc ve tezkîr kılınmış olmağla sûret-i hâl savb-ı vâlâ-yı veli-ün-niamlarından dahi
- 13 – iktizâ eder ise efendi-i mûmâ-ileyh bendelerine iş’âr buyrulmak ve elbette irâde [...] ³⁶
- 14 – vesîle-i arz-ı ubûdiyetim olmuşdur. İn-şâ’-Allahü Teâlâ keyfiyet ma’lûm-ı devletleri buyruldukda emr ü fermân
- 15 – devletlü, inâyetlü, übehhtlü, re’fet-lü, âtıfetlü, veliyy-ün-niam kesîr-ül-lütf ve el-kerem efendim sultânım hazretlerininidir.

²⁵ Оштећено, нечитко.

²⁶ Оштећено, нечитко.

²⁷ Оштећено, нечитко.

²⁸ Оштећено, нечитко.

²⁹ Оштећено, нечитко.

³⁰ Оштећено, нечитко.

³¹ Оштећено, нечитко.

³² Оштећено, нечитко.

³³ Оштећено, нечитко.

³⁴ Оштећено, нечитко.

³⁵ Оштећено, нечитко.

³⁶ Оштећено, нечитко.

НБКМ, ОАК 17/74
Оригинал

*Писмо о именовању зворничког митрополита
и наредби другим митрополитима да поступају
по налозима софијског назира Мустафе Решид - ефендије*

2.

Без места и датума.

Извештај о садржају два писма босанског везира о приликама у Босанском ејалету, погубљењу два православна свеишеника и стављању под надзор дервиша Синана, члана накшибендијског реда.

Његова екселенција, љубазни валија Босне, упутио је овога пута два дописа која садрже неке одговоре и изјаве, који би били поднети на увид Вашем превасходству. Оно што се сазнаје из речених дописа јесте то да су ухапшена и кажњена два босанска попа, која су подбуњивала и хушкала рају у кадилуку Дервента, иако су у то време бежали на страну Милош – бега. Премда су недавно тамо дошли са препоруком од Милошеве стране, како би боравили у својим кућама и како им се ни са које стране ништа не би приговорило, они су, будући да због њих безбедност није могуће одржати, убијени у потаји. Учињено је управо оно што је било потребно учинити [...] ³⁷. У случају да се од реченог кнеза појави неко писмо или допис, одговор је да је учињено тако зато што је то у преписци и писаним упозорењима тражила држава.

У другом писму стоји да је на захтев и посредовање Сири – ефендије, (вероватно Сикирић) припадника накшибендијског дервишког реда, издата бујурулдија за опроштај шејху Синану, који је проузроковао немир код становништва кадилука Ливно. Ако се речени поново усуди на непожељно деловање и не остане у својој кући у коју је по заповести стављен, о његовом кажњавању ће се царском ирадом [...] ³⁸

TEZKERE-İ SENİYYE

1 – Utûfetlû Bosna Vâlîsi hazretlerinin ba'zı cevâb ve ifâdeyi mutazammın bu def'a vârid olan iki kıt'a

2 – tahrîrât menzûr-ı âlî buyrulmak üzere mersûl-i sûy-ı utûfetleri kılındı. Tahrîrât-ı mezkûre me'âlinden müstefâd

3 – olunduğu ondan bundan akdem Derbend Kazası reâyasını tahrîk ve ifsâd etmiş olan iki Bosnalı nefer papas

³⁷ Недовршено.

³⁸ Недовршено.

- 4 – ol vakit Miloş Beğ tarafına firâr etmiş [satır altında: etmişler] ise de mersûm papas-ı mesfûrları sûret-i zâhirde
- 5 – habs ve tekdîr etmiş ve geçenlerde hânelerinde ikamet etmek ve bir tarafından kendilerine bir şey denilmemek üzere
- 6 – ve bu def'a Miloş tarafından tavsiye-nâme ile ol tarafa gelmiş iseler de
- 7 – kendilerinden emniyet câiz olmadığına
- 8 – mebnî hafice i'dâm etdirilmiş
- 9 – ve ol vechile îcâbı isâbet olmuş olmağla bu bâbda mîr-i mersûm tarafından bir güne inhâ' ve iş'âr
- 10 – vâki' olacak olur ise iş'âr ve ihtârlar vechile memleketçe îcâb etmiş olduğundan bu vechile icrâ' olunmuş /okunaksız/
- 11 – cevâb verilmiş ve diğér tahrîrâtında muharrer olduğu vechile mukaddemâ Ehluna kazâsı ahâlîsi ihtilâlîne
- 12 – sebep olanlardan Şeyh Sinan kuyûdât-ı tarîkat-ı nakş-bendîyyeden Şeyh Sırrî Efendi'nin
- 13 –vâki' olan iltimâs ve şefâatına binâen bir kıt'a afv buyrulduzu verilerek
- 14 – ne vechile iskân edtirilmiş olduğu ber-mûceb-i irâdesine yazılan isti'lâm-nâmeye mebnî tafsîlen
- 15 – hânesinde iskân merkumenin durmayarak yine hilâf-ı rızâ' harekete cesâret
- 16 – edecek olur ise te'dîb ve terbiyesi husûsunda ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne
- 17 – (kenarda: beyân eylemiş ve şimdikilerde kendi öyle hânesinde olmak üzere müteallik olur ise iş'âr-ı menûta himmet-i sebebiyyeleridir.
- 18 – bulunmuş olmağla bundan böyle şayân [...]³⁹

³⁹ Недовршено.

НБКМ, ОАК– 19/66
Оригинал

Handwritten manuscript in Arabic script, likely a historical document. The text is written in a cursive style. At the top left, there is a circular stamp with the text "OAK 19/66" and some illegible characters. The main body of the text consists of several lines of script, with some words and phrases written in larger, bolder letters. The document appears to be a record or a list of names and titles, possibly related to the Dervent uprising of 1834.

Белешке о свештеницима учесницима Дервентске буне из 1834.
и кажњавању шејха Синана из Ливна

Nedeljko V. Radosavljević
Mirjana O. Marinković

**TWO SUPPLEMENTS
TO THE HISTORY OF THE ORTHODOX CHURCH IN BOSNIA**

Summary

In the first half of the 19th century the Ottoman Empire faced several national uprisings and revolutions in the European periphery countries as well as the opposition of conservative Muslim circles and local pashas to the reforms that Sultan Mahmud II started implementing. In order to solve these problems, Porta engaged not only military, but also other resources. The Ecumenical Patriarchate, so, reluctantly had to accept the role of a mediator for a peaceful surrender of Serbian rebels. A letter sent by an anonymous author in 1812th to an unknown recipient, informing him that church officials were ordered to abide by orders of Sofia Nazir Mustapha Rashid - Effendi speaks of such a relationship. In the thirties of the 19th century Bosnia Eyalet was also affected by Muslim as well as Orthodox Christian rebellions. Another source attached suggests in which way Ottoman authorities removed their opponents from the ranks of the Orthodox clergy and took under control dervishes who showed dissent and disobedience to the holders of local government functions.

Keywords: Ottoman Empire, Ecumenical Patriarchate, Principality of Serbia, Derventa, priests, rebellion, Sheikh

Чланак примљен: 26. 04. 2012.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 20. 08. 2012.